

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
BANJALUKA
Broj: 85 0 Rs 072464 21 Rev
Dana, 21.06.2022. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija, Senada Tice kao predsjednika vijeća, Biljane Majkić Marinković i Gorjane Popadić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužilaca B.Š. iz S. i Č.Č. iz D., koje zastupa punomoćnik B.C., advokat iz B., S.B. iz D. i M.M. iz D., koje zastupa punomoćnik V.C., advokat iz B., te V.M. iz D. i M. L. iz P., koje zastupa punomoćnik M.C., advokat iz B., protiv tužene „Željeznice Republike Srpske“ a.d. Doboju, koju zastupa punomoćnik S.R., zaposlena kod tužene, radi zaštite prava iz radnog odnosa, vrijednost spora 5.500,00 KM, odlučujući o reviziji tužilaca izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Doboju broj 85 0 Rs 072464 20 Rsž od 11.12.2020. godine, na sjednici vijeća održanoj dana 21.06.2022. godine, donio je

PRESUDU

Revizije tužilaca se odbijaju.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Doboju broj 85 0 Rs 072464 18 Rs od 1.8.2019.godine odbijeni su zahtjevi tužilaca:

- da se utvrdi da je tužena, donošenjem Rješenja o prestanku radnog odnosa broj II 2.7.-4090 /17 od 25.12.2017.godine, Rješenja o prestanku radnog odnosa broj III-3.5.-1560/17 od 25.12.2017. godine, Rješenje o prestanku radnog odnosa broj II-4.5.-1549/17 od 06.12.2017. godine, Rješenje o prestanku radnog odnosa broj IV-323198/17 od 21.12.2017. godine, Rješenja o prestanku radnog odnosa broj II-2.6.-10.5425/17 od 26.12.2017.godine, Rješenja o prestanku radnog odnosa broj IV-3.1.1.1774/17 od 18.12.2017. godine, povrijedila pravo svakog od tužilaca na jednako postupanje u pogledu prava na rad i prava na dostupnost radnih mjesta pod jednakim uslovima u odnosu na ostale željezničke radnike, koji u procesu reorganizacije kod tužene ne ostvare uslove iz člana 116 a. stav 2. Zakona o željeznicama Republike Srpske kao i u odnosu na radnike na koje se u pogledu uslova za prestanak radnog odnosa primjenjuje član 175. stav 1. tačka 2. Zakona o radu;
- da se slijedom toga ponište kao nezakonita navedena rješenja tužene;
- da se naloži tuženoj da svakom od tužilaca naknadi materijalnu štetu zbog izgubljene zarade i to, tužiocu B.Š. iznos od 4.506,82 KM, tužiocu Č.Č. iznos od 4.787,65 KM, tužiocu S.B. iznos od 3.695,21 KM, tužiocu M.M. iznos od 4.387,06 KM, tužiocu V.M. iznos od 3.539,13 KM i tužiocu M.L. iznos od 3.926,16 KM, sve sa zakonskim zateznim kamatama, na način pobježe opisan prvostepenom presudom;
- da se naloži tuženoj da tužioce vrati na rad.

Istom presudom je odlučeno da svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Doboju broj 85 0 Rs 072464 20 Rsž od 11.12.2020.godine godine, žalbe tužilaca su odbijene i prvostepena presuda potvrđena.

Tužioci revizijama pobijaju odluku drugostepenog suda, zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se pobijana presuda preinači i usvoji zahtjev tužilaca, ili pak ukine i predmet vrati na ponovno suđenje.

U odgovoru na revizije tužilaca, tužena je predložila da se revizije odbace ili da se odbiju.

Revizije tužilaca nisu osnovane.

Predmet spora u ovoj parnici su zahtjevi tužilaca da se utvrdi da je tužena donošenjem rješenja, koja su bliže navedena i opisana u izreci prvostepene presude, povrijedila njihovo pravo na jednako postupanje u pogledu prava na rad i dostupnost radnih mjesta pod jednakim uslovima, slijedom čega da se ponište ta rješenja, te tužena obaveže da im isplati plate sa pripadajućom zateznom kamatom, na način i u rokovima navedenim u izreci prvostepene presude i da ih vrati na rad, te nadoknadi troškove parničnog postupka.

Po provedenom postupku prvostepeni sud je utvrdio: da je na osnovu Rješenja o prestanku radnog odnosa broj II 2.7.-4090 /17 od 25.12.2017.godine B.Š. prestao radni odnos kod tužene na osnovu člana 116 a. Zakona o željeznicama Republike Srpske, zbog navršenih 40 godine penzijskog staža i 59 godina života; da je na osnovu Rješenja o prestanku radnog odnosa broj III-3.5.-1560/17 od 25.12.2017. godine Č.Č. prestao radni odnos kod tužene na osnovu člana 116 a. Zakona o željeznicama Republike Srpske, zbog navršenih 41 godina penzijskog staža i 58 godina života; da je na osnovu Rješenja o prestanku radnog odnosa broj II-4.5.1549/17 od 06.12.2017. godine S.B. prestao radni odnos kod tužene na osnovu člana 116 a. Zakona o željeznicama Republike Srpske, zbog navršenih 43 godine penzijskog staža i 62 godine života; da je na osnovu Rješenja o prestanku radnog odnosa broj IV-323198/17 od 21.12.2017. godine M.M. prestao radni odnos kod tužene na osnovu člana 116 a. Zakona o željeznicama Republike Srpske, jer da je ostvario 40 godina penzijskog staža i 60 godina života; da je na osnovu Rješenja o prestanku radnog odnosa broj II-2.6.-10.5425/17 od 26.12.2017. godine V.M. prestao radni odnos kod tužene na osnovu člana 116 a. Zakona o željeznicama Republike Srpske, zbog navršenih 42 godine penzijskog staža i 58 godina života; da je na osnovu Rješenja o prestanku radnog odnosa broj IV-3.1.1.1774/17 od 18.12.2017. godine M.L. prestao radni odnos kod tužene na osnovu člana 116 a. Zakona o željeznicama Republike Srpske, zbog navršenih 40 godine penzijskog staža i 59 godina i 8 mjeseci života; da su svi tužioci, na osnovu navedenih rješenja o prestanku radnog odnosa, ostvarili pravo na starosnu penziju; da je tužena prije donošenja navedenih rješenja o prestanku radnog odnosa otpočela reorganizaciju poslovanja, tako što je sačinila Analizu poslovanja broj 19621-2/16 od 11.11.2016. godine u kojoj je, između ostalog, konstatovala da radi sa 50 % kapaciteta i da je za to neophodno svesti broj radnika na optimalan broj; da je Vlada Republike Srpske prihvatila tu Analizu, kao i prijedlog Plana reorganizacije, koji je podržala i Svjetska banka; da su tužioci podnijeli tužbu prvostepenom sudu 05.06.2018. godine, tražeći da se utvrdi da im je povrijeđeno pravo na rad neravnopravnim odnosom tužene u odnosu na druge radnike, te da se tužena obaveže da ih u tom smislu obešteti, sve na način pobliže opisan u tužbi.

Temeljem ovakvog činjeničnog utvrđenja prvostepeni sud je zaključio, da zahtjev tužilaca nije osnovan, pa je stoga sudio tako, što je donio odluku kao u izreci prvostepene presude. Iz razloga odluke prvostepenog suda proizilazi, da rješenja tužene o prestanku

radnog odnosa, čija poništenje tužioci traže, nisu nezakonita, jer da su donesena shodno odredbama člana 116 a. stav 2. Zakona o željeznicama Republike Srpske, ("Službeni glasnik Republike Srpske" br.19/17, 28/17 i 100/17) kojim odredbama je propisano, da izuzetno od stav 1 tog člana, u slučaju kada se pristupi reorganizaciji u Željeznicama RS, željezničkom radniku prestaje radni odnos sa navršениh 40 godina penzijskog staža i godine života utvrđene članom 42. stav 1. i članom 178. stav 1. Zakona o penzijsko invalidskom osiguranju („Službeni glasnik RS“ broj 134/11, 82/13 i 103/15), a koje uslove su ispunjavali tužioci u momentu reorganizacije tužene. Kod takvog stanja stvari, prvostepeni sud je zaključio, da u odnosu na tužioce nije bilo diskriminacije u smislu odredaba člana 2. Zakona o zabrani diskriminacije („Sl. glasnik BiH“ br. 59/09 i 66/16- u daljem tekstu ZZD), kao ni povrede prava na rad i imovinu, zagarantovana Ustavom BiH i Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Drugostepeni sud je prihvatio činjenična utvrđenja prvostepenog suda i zaključak tog suda, pa je sudio tako što je donio odluku kao u izreci drugostepene presude.

Odluka drugostepenog suda je pravilna.

Odredbom člana 175. tačka 2. Zakona o radu ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 1/16 i 66/18 - u daljem tekstu ZR) je propisano, da radni odnos prestaje kada radnik navršі 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja. Zakon o željeznicama Republike Srpske (u daljem tekstu ZŽRS) predstavlja lex specialis u odnosu na ZR, kada su u pitanju radni odnosi željezničkih radnika o kojima govori odredba člana 2. tačka 12. tog zakona. Odredbom člana 116 a. ZŽRS propisano je da željezničkim radnicima radni odnos prestaje: istekom roka na koji je zasnovan; kada radnik navršі 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja; sporazumom između radnika i poslodavca; otkazom ugovora o radu od strane radnika ili poslodavca; odlukom nadležnog suda; na zahtjev roditelja ili staratelja radnika mlađeg od 18 godina života i smrću radnika (stav 1.). Izuzetno, saglasno odredbi člana 116 a. stav 2. ZŽRS, mimo razloga navedenih u stavu 1. ove zakonske odredbe, u slučaju kada se pristupi reorganizaciji u željeznicama Republike Srpske, željezničkom radniku radni odnos prestaje kada navršі 40 godina penzijskog staža i godine života utvrđene članom 42. stav 1. i članom 178. stav 1. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (u daljem tekstu: ZPIO). Prema odredbi člana 42. ZPIO osiguranik koji nema navršениh 65 godina života ima pravo na starosnu penziju kada navršі 60 godina života i 40 godina penzijskog staža, a članom 178. stav 1. istog Zakona je propisano da izuzetno od člana 42. stav 1, osiguranik sa 40 godina penzijskog staža ima pravo na starosnu penziju: u 2012. godini bez obzira na godine života; u 2013. godini kada navršі 56 godina života; u 2014. godini 56 godina i 4 mjeseca i tako redom do 2017. godine (koja je relevantna za rješenje ove pravne stvari) u kojoj ima pravo na starosnu prnziju kada, uz penzijski staž od 40 godina, navršі 57 godina i 4 mjeseca života.

Slijedom navedenih zakonskih propisa proizlazi da odredboma člana 116 a. stav 2. ZŽRS nije propisan uslov za ostvarivanje prava na starosnu penziju, već ova odredba imperativno propisuje da željezničkom radniku prestaje radni odnos, po sili zakona, kada se pristupi reorganizaciji u željeznicama Republike Srpske i kada navršі 40 godina penzijskog staža i godine života utvrđene članom 42. stav 1. i članom 178. stav 1. ZPIO.

Tužena je tokom postupka dokazala da je pristupila reorganizaciji, te da su tužioci na dan donošenja spornih rješenja o prestanku radnog odnosa imali navršениh najmanje 40 godina penzijskog staža i najmanje 57 godina i 4 mjeseca života, čime su bili ostvareni zakonom

propisani uslovi (član 116 a. stav 2. ZŽRS) za prestanak radnog odnosa tužiocima kod tužene. Zato rješenja, čije se poništenje traži u ovom postupku, nisu nezakonita.

S obzirom na izloženo, neosnovane su tvrdnje tužilaca da je donošenjem spornih rješenja narušen princip ravnopravnosti, odnosno jednakog postupanja (o kojem govori odredba člana 2. ZZD), odnosno da navedena odredba ZŽRS, na kojoj su utemeljena sporna rješenja, nije u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavom Republike Srpske i odredbama Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Uostalom, i odlukom Ustavnog suda Republike Srpske broj: U-31/18 od 20.12.2018. godine je odbijen prijedlog za utvrđenje neustavnosti člana 116 a. stav 2. ZŽRS.

Prema odredbi člana 19. ZR radnik ne može biti stavljen u neravnopravan položaj prilikom ostvarivanja prava po osnovu rada zbog rase, etničke ili nacionalne pripadnosti, boje kože, pola, jezika, religije, političkog ili drugog mišljenja i ubjeđenja, socijalnog porijekla, imovnog stanja, članstva ili nečlanstva u sindikatu ili političkoj organizaciji, fizičkog i duševnog zdravlja i drugih obilježja koja nisu u neposrednoj vezi sa prirodom radnog odnosa. Članom 2. ZZD je propisano, da zaštićeni osnovi predstavljaju ključni element diskriminacije i različito tretiranje osoba postaje diskriminacija samo ukoliko se zasniva na jednom od zaštićenih osnova. Ovim odredbama, je ustanovljena zabrana povrede jednakog postupanja.

Tužioci u ovoj parnici, saglasno odredbi člana 12. stav 1. tačka a) i tačka b) ZZD traže, utvrđenje diskriminacije (deklaratorni antidiskriminacijski zahtjev) i otklanjanje diskriminacije (restitutivni zahtjev).

Neposredna diskriminacija, prema članu 3. stav 1. ZZD postoji ako se lice ili grupa lica, zbog njihovog ličnog svojstva u istoj ili sličnoj situaciji, bilo kojim aktom, radnjom ili propuštanjem, stavljaju ili su stavljeni u nepovoljniji položaj ili bi mogli biti stavljeni u nepovoljniji položaj. Prvi uslov za utvrđenje neposredne diskriminacije je dokaz o nepovoljnom položaju koji se može usporediti sa postupanjem prema drugom licu u sličnoj situaciji. Obaveza lica koja se poziva na ovaj vid diskriminacije jeste, da uvjeri sud da postoje lica sa kojima se povoljnije postupilo ili bi se povoljnije postupilo, a da je pri tome jedina razlika između njih pravno zaštićena osnova.

Indirektna diskriminacija (član 3. stav 2. ZOZD) postoji kada naizgled neutralna norma, kriterij ili praksa imaju diskriminirajuće efekte na lica koja pripadaju nekoj grupi koja ima zaštićene karakteristike. Kada je u pitanju indirektna diskriminacija ne radi se o različitom tretmanu u odnosu na druge u istoj ili sličnoj situaciji, već o jednakom tretmanu onih koji bi morali, zbog neke svoje zaštićene karakteristike, biti drugačije tretirani kako ne bi bili dovedeni u nepovoljan položaj.

Članom 15. stav 1. ZZD propisano je, da u slučajevima kada lice ili grupa lica navode činjenice u postupku iz člana 12. ovog zakona potkrijepljujući navode o tome da je zabrana diskriminacije prekršena, navodni prekršilac dužan je da dokaže da nije prekršio princip jednakog postupanja, odnosno zabrane diskriminacije u predmetu rasprave.

Za osnovanost tužbenog zahtjeva iz osnova diskriminacije, mora se utvrditi da je do stavljanja u nejednak položaj došlo zbog jednog od zabranjenih osnova (član 2. stav 1. i član 5. ZZD). Zaštićeni osnovi, dakle, predstavljaju ključni element diskriminacije i različito tretiranje lica postaje diskriminacija, samo ukoliko se zasniva na jednom od zaštićenih osnova (po osnovu rase, jezika, vjere, etničke pripadnosti, političkog ili drugog mišljenja i ubjeđenja i drugo) ili ako se dokaže da je navodna žrtva diskriminacije, zbog neke svoje zaštićene karakteristike, morala biti drugačije tretirana kako ne bi bila dovedena u nepovoljan položaj.

Prema činjeničnom utvrđenju nižestepenih sudova, tužiocima je radni odnos kod tužene prestao primjenom zakonske odredbe imperativnog karaktera. Odlazak u starosnu penziju i inače diktiraju godine života svakog pojedinca. Da je drugačije, ne bi bilo moguće uopšte regulisati odlazak u starosnu penziju, zbog prigovora postojanja diskriminacije u odnosu na radnike koji nisu napunili određene, zakonom propisane, godine života. Okolnost, kao u konkretnom slučaju, da je zakonom propisano da svima koji u određenoj godini pune određene godine života, prestaje radni odnos u situaciji kada se pristupi reorganizaciji Željeznica Republike Srpske, ne znači da postoji nejednako postupanje u odnosu na sve druge radnike koji nemaju te godine života, odnosno koji uopšte ne rade u Željeznicama Republike Srpske, kako to žele prikazati revidenti.

Suština tužbe za utvrđenje, da je došlo do nejednakog postupanja (diskriminacije), po prirodi stvari, podrazumjeva utvrđenje da se radi o takvom postupanju koje je tužioce stavilo u nepovoljniji položaj u odnosu na neke druge. U konkretnom slučaju tužitelji nisu učinili vjerovatnim da su diskriminirani (stavljani u nepovoljniji položaj u odnosu na ostale radnike), odnosno da bi njihov položaj bio bolji da je njihov radnopravni status rješavan na način da su proglašeni tehnološkim viškom (na čemu insistiraju u reviziji). U konkurenciji sa ostalim radnicima koji bi dobili takav status, s obzirom na stanje u kojem se nalazila tužena - da je radila samo sa 50% kapaciteta, da je zbog toga uspostavljena nova unutrašnja makroorganizacija, da je postojao veliki broj viška radnika (samo do kraja 2017. godine, prema priloženoj analizi, taj broj je trebalo smanjiti za 500 radnika, a u narednim godinama za još 500), malo je vjerovatno da bi tužioci bili u boljoj poziciji da su proglašeni tehnološkim viškom. U svakom slučaju oni to nisu dokazali.

Nasuprot tome tužena je dokazala da je pri donošenju spornih rješenja primjenila imperativnu zakonsku odredbu (član 116 a. stav 2. ZZRS) i da je prema svim radnicima koji su se našli u istoj situaciji jednako postupila. Eventualno bi se radilo o diskriminaciji samo u slučaju da tužena za neke radnike, na koje se može, odnosno mora primijeniti citirana zakonska odredba, nije donijela rješenje o prestanku radnog odnosa, ali tužioci to i ne tvrde.

Pozivanje revidenata na odluku Ustavnog suda Republike Srbije i da predstavlja izvor prava (a nije tako), nije relevantna, jer se radi o drugačijoj činjeničnoj i pravnoj situaciji, kao i u odlukama Ustavnog suda Bosne i Hercegovine na koje se takođe pozivaju revidenti.

Prema izloženom, ni ostali revizionari navodi tužilaca, kojima se prigovara pravilnosti primjene odredaba parničnog postupka i materijalnog prava, nisu osnovani, slijedom čega je odlučeno kao u izreci, na osnovu odredbe člana 248. Zakona o parničnom postupku ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 58/03, 85/03, 63/07, 49/09 i 61/13).

Predsjednik vijeća
Senad Tica

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Aćić